

Què cal llegir? El nostre mapa del món (I)

Llegir, com escoltar, és un valor essencial per eixamplar el nostre horitzó, per si mateix limitat, per madurar les nostres perspectives i per comprendre la complexitat i, alhora, la simplicitat de la realitat. Llegir per créixer, sense ofegar-se en la marea dels llibres: s'aborda aquest repte en un article, en dos lliuraments.

20/04/2017

Quan la humanitat va començar a posar per escrit les màximes dels seus savis, els codis que recollien els costums i les lleis i els relats dels esdeveniments en què s'havia forjat cada poble va néixer la lectura. Fins aleshores la cultura –cultiu de l'ànima– només s'escoltava: únicament el que els homes i les dones retenien a la memòria es transmetia a les següents generacions, com un valuós mapa del món, com una torxa enmig de la foscor.

Avui escoltar continua sent fonamental en la nostra vida: encarrila el nostre primer accés al llenguatge, hi dona forma mentre vivim i, sobretot, fa possible el diàleg, que és una de les fibres del teixit mateix de la vida. Alhora, per escoltar i dialogar de veritat es fa necessari llegir. Per això la lectura ocupa un lloc irremplaçable en la cultura: avui la memòria de la

humanitat també és, en una mesura important, paraula escrita, lletra que espera el diàleg amb un lector.

Fer atenció

Escoltar i llegir són hàbits essencials per eixamplar el nostre horitzó, per si mateix limitat, per madurar les nostres perspectives i per comprendre la complexitat i, alhora, la simplicitat de la realitat... Suposen, l'un i l'altre, capacitat de fer atenció. Els mitjans de comunicació, les xarxes socials i els operadors telefònics es disputen precisament la nostra atenció, com el seu capital més preuat. És fàcil que l'abundància de reclams la fragmenti, com passa a algú que està sent constantment interromput. Aquesta atenció fragmentada no deixa de ser útil per als beneficis del *big data*, per als gegants de la comunicació, però a nosaltres ens empobreix, potser perquè tendeix a abocar-nos cap a

fora: ens pot deixar sense *dins*.

Davant aquesta dinàmica de dispersió, la capacitat de fer atenció a *una* cosa –a un llibre, a una conversa...– enclou un gran potencial.

L'atenció genuïna és molt més que un esforç puntual per retenir dades: permet que la realitat, les persones i els esdeveniments ens commoguin, ens sorprenguin, i que les relacions que neixen amb aquestes trobades es mantinguin vives dins de nosaltres. L'escolta i la lectura, com a formes d'atenció, fan possible la vida espiritual. I, per això, humanitzen el món i contribueixen a reconciliar-lo amb Déu. Qui llegeix i escolta aprofundeix en l'experiència del que viu, gràcies a un procés d'interiorització, anàleg al que es va donar quan Natan, a través d'una paràbola, va portar el rei David a fer penitència. [1]

Legere significa, originàriament, recollir, reunir. Ser veritablement capaç de llegir és més que saber posar veu a les lletres: és ser capaç de recollir-se, d'habitar dins d'un mateix, de *llegir* en les situacions i les persones. El gran diàleg que és la cultura humana es nodreix d'aquestes aptituds. I, tot i així, fins i tot per a una persona amb una cultura mitjana, l'acceleració de la vida comporta el risc de no llegir, que, arrossegada per la multiplicació contemporània dels fronts d'atenció, passin les setmanes i els mesos sense que trobi temps per asseure's amb un llibre entre les mans. Aleshores el nostre mapa del món, que pot tenir tres dimensions, es limitaria a unes precàries corbes de nivell. I el nostre diàleg amb els altres, que pot percebre la gran escala de matisos de la realitat personal i social, es quedaria en quatre colors elementals, amb què seria difícil aportar, ajudar a millorar el món.

Sant Josepmaria sempre va animar els que es van apropar a la seva vora a tenir una mirada àmplia i a conrear-la, perquè un cristià és algú capaç de sorprendre's, disposat a pensar, a revisar les mateixes opinions, per portar l'Evangelí a tot arreu. La lectura ben elegida –*Non legere, sed eligere*, diu un adagi clàssic– és una de les claus mestres d'aquesta actitud apostòlica. ***Per a tu, que vols formar-te una mentalitat catòlica, universal, te'n transcric algunes característiques: amplitud d'horitzons, i un aprofundiment enèrgic, en allò permanentment viu de l'ortodòxia catòlica; afany recte i sa – frivolitat, mai– de renovar les doctrines típiques del pensament tradicional, en la filosofia i en la interpretació de la història...; una atenció acurada a les orientacions de la ciència i del pensament contemporanis, i una actitud positiva i oberta davant la***

transformació actual de les estructures socials i de les formes de vida. [2]

L'hàbit de llegir

Pedagogs i especialistes en educació de la gent jove assenyalen que és difícil tenir l'hàbit de lectura si no s'ha adquirit des de la infantesa. Sovint també es constaten diferències significatives entre els nois que llegeixen i els que no ho fan gairebé mai: els que llegeixen solen tenir més facilitat per expressar-se, més capacitat comprensiva, un millor coneixement propi; els que, en canvi, es focalitzen en altres formes d'entreteniment, solen tenir més dificultats per madurar. Potser no l'ús, però sí l'abús dels videojocs, per exemple, fa que la gent jove sigui de vegades menys imaginativa: el seu món interior es desertitza i es torna dependent dels estímuls, excessivament bàsics, d'aquestes

formes de diversió. Amb tot, és obvi que no s'aconsegueix fomentar la lectura a base de demonitzar la televisió o els videojocs, o presentant-la com un deure moral; més aviat és necessari remoure el fons de l'ànima, despertar la fascinació per les històries, la bellesa, l'espurna de la intel·ligència i de la sensibilitat.

És bo descobrir en cada família que pot exercir aquest paper: el pare, la mare, un germà gran, un avi... i basar-se també en la tasca de professors, monitors del club juvenil, etc. Quan es para atenció a la sensibilitat del jove lector, ell mateix descobreix el seu itinerari, que inclou grans fites de la literatura universal –cadascuna al seu temps– i altres títols que correspondran a la seva peculiar personalitat. Aquesta tasca, que no requereix gaire temps, però sí una mica de cap i constància, és decisiva. De vegades caldrà

ajudar-los –també amb l'exemple– a trobar moments per llegir, de manera que experimentin el plaer de la lectura, sense caure en l'egoisme de preferir-la sempre a la conversa i la convivència. Probablement molts recordem els primers llibres que ens van regalar o que vam llegir, les històries que ens explicaven de petits, les edicions d'obres clàssiques o de textos d'història sagrada adaptats per als nens; potser ens va quedar gravada la personalitat d'aquell professor que ens va descobrir la poesia o ens va encomanar l'entusiasme per un determinat autor.

Quan comença la tasca professional i la vida s'accelera, fins i tot qui percep els beneficis de la lectura es troba potser que el temps que hi pot dedicar és massa poc. Per això és tan important saber defensar una estona per llegir: potser no és gaire el que s'aconseguirà cada dia, però és

qüestió de prioritats, d'ordre, de prendre minuts a activitats menys importants. En part «no és temps el que ens falta, sinó concentració». [3] Alhora, se'n gaudeix quan se sap aprofitar situacions recurrents: viatges amb tren, amb avió, en mitjans públics; esperes, i, per descomptat, moments de descans. Qui porta sempre un llibre al damunt –cosa que ara és més fàcil, amb els lectors digitals, tauletes, etc.– pot aprofitar minuts preciosos, de vegades imprevistos. Per bé que la suma de poques estones de vegades semblarà un reg gota a gota, passen els dies i els mesos i creix la vegetació.

Les tecnologies digitals també han facilitat la proliferació d'audiollibres i àudios d'articles de revistes, i fins i tot la lectura automàtica de gairebé qualsevol text: recursos molt útils per a qui ha de passar, per exemple, moltes hores al volant, o caminant, o

fent tasques domèstiques. Els audiollibres, sobretot quan es tracta de bons enregistraments, mostren que llegir és una altra manera d'escoltar, i ens tornen en certa manera a aquella època en què entorn d'un lector es reunia un grup d'oients que gaudien d'un do que els faltava: poder llegir!

Davant la marea de llibres

Cada any s'editen al món milers de llibres, sense comptar la ingent literatura científica, cada vegada més especialitzada. A més, Internet dona accés, moltes vegades gratuïtament, a infinitat de mitjans de comunicació i serveis d'informació i d'opinió.

Davant tantes possibilitats, i amb l'evident limitació de temps de cadascú, resulta més actual que mai aquesta consideració que feia, retrospectivament, sant Joan Pau II. «Sempre he tingut un dilema: què llegeixo? Intentava escollir el més

essencial. La producció editorial és tan àmplia! No tot és valuós i útil. Cal saber escollir i demanar consell sobre el que s'ha de llegir». [4]

La lectura pot ser un bon entreteniment per a moments de descans: hi ha abundància de llibres en aquest sentit. Certament, una altra cosa és la lectura –potser més serena i espaiada– d'obres que eixamplen l'esperit. Hi ha una llarga tradició de llibres que eduquen i alhora delecten, però tot i així pot passar que una persona dediqui gairebé exclusivament el seu temps de lectura als llibres d'evasió. No es tracta, per tant, de la materialitat de «llegir molt», sinó de llegir –d'acord amb la capacitat i les circumstàncies de cadascú– també obres de qualitat filosòfica, teològica, literària, històrica, científica, artística, etc., perquè s'enriqueixi la nostra visió del món. Són tantes les històries, els enfocaments, els camps del saber que

poden fer-nos créixer per dins que, amb una mica de paciència, sempre es pot trobar llibres d'altura que concordin amb cadascú.

A l'hora d'escollir, és important tenir en compte que no poques empreses de comunicació controlen negocis editorials i, lògicament, a l'hora d'informar, donen prioritat a les publicacions del seu grup, en detriment d'altres llibres potser més valuosos però editats per empreses potser més petites o amb menys presència a la premsa, la ràdio o la televisió. Per això convé evitar la valoració exagerada de l'últim llibre publicat, o del més venut, com si això fos garantia de qualitat. «Hi ha llibres dels quals el llom i la coberta són, amb diferència, el millor», [5] escrivia irònicament Charles Dickens. Voler anar sempre a l'última moda podria fer que se'ns escapessin altres títols més divertits, intel·ligents o creatius, oblidats a les prestatgeries

de les biblioteques o de casa nostra. Si no tenim gaire temps i hi ha tants bons llibres, val la pena triar acuradament el que llegim i no deixar-nos portar per simples reclams publicitaris.

Quan has vist una pel·lícula mediocre et pots lamentar per haver perdut dues hores de la teva vida. Tanmateix, quan arribem al final d'un llibre potser bo, però que no ha arribat a interessar-nos realment, podem haver perdut molt més temps. Si un llibre no aconsegueix guanyar-nos, i no hi ha motius especials per llegir-lo, potser no val la pena continuar llegint: ens esperen molts altres llibres que potser aportaran més coses. El zàping amb els llibres pot encobrir impaciència o falta de fixació, però sovint permet trobar els títols que ens fan divertir i créixer.

El lector que comença un llibre no signa cap contracte amb l'autor pel

qual se li impedeixi de llegir en diagonal o adquireixi el compromís d'arribar fins al final. Hi ha qui té el costum d'obrir els llibres per una pàgina determinada: si aquesta pàgina els guanya, llegeixen el llibre; si no, el deixen estar. És bo, sens dubte, donar a l'autor l'oportunitat de guanyar-se la nostra atenció; però alhora per què hauríem de dedicar temps a un amb el qual no ens entenem? És clar que, com pot passar amb els grans clàssics, la falta de sintonia de vegades es deu a una mancança de formació literària. Potser una obra haurà de descansar un temps a la prestatgeria; la podrem reprendre després de mesos o d'anys, o ensopegarem pel camí amb un altre bon llibre. Amb tota una vida no n'hi hauria prou, en qualsevol cas, per llegir els llibres que avui es consideren clàssics. També entre ells, d'Aristòtil a Shakespeare, de Ciceró a Molière, Dostoievski o Chesterton, s'aprèn a triar, com entre les

amistats: «Es cualquier libro discreto / que si cansa, de hablar deja / un amigo que aconseja / y reprehende en secreto». [6]

Luis Ramoneda - Carles Ayxelà

[1] Cfr. *2 Sam 12*, 1-19.

[2] Sant Josep maria, *Solc*, 428.

[3] A. Zagajewski, *En la belleza ajena*, València, Pre-textos 2003, 165.

[4] Sant Joan Pau II, *Aixequiu-vos, anem!* Rosa dels Vents, Barcelona 2004, 89

[5] C. Dickens, *Oliver Twist*, Proa, Barcelona 1996, 130.

[6] Lope de Vega, *La viuda valenciana*, Castalia, Barcelona 2001, 104.

.....

pdf | document generat
automàticament des de [https://
opusdei.org/ca-ad/article/que-cal-llegir-
el-nostre-mapa-del-mon-i/](https://opusdei.org/ca-ad/article/que-cal-llegir-el-nostre-mapa-del-mon-i/) (17/04/2025)